
Beuk, een nieuwe waardplant van *Tischeria decidua* (Lepidoptera: Tischeriidae)

Hoewel *Tischeria decidua* pas vrij recent in Nederland is waargenomen (Kuchlein & Kuchlein-Nijsten 2002), is de soort in het gebied rondom en ten zuiden van Tilburg niet zeldzaam. Min of meer geïsoleerd staat op dit moment een waarneming uit de Mariapeel door Alders (Kuchlein & Alders 2006). De soort is in de nazomer

gemakkelijk te herkennen aan de blad-mijn die de larve maakt. Zoals bij alle soorten van dit geslacht is dat een blaas-mijn, waarin de larve al snel begint met de aanleg van een schijfvormige cocon; hier trekt hij zich tijdens rustpauzes terug in een kenmerkende, hoefijzer-vormige, houding. Uniek voor *T. decidua*

is dat uiteindelijk de bovenepidermis van het blad rondom de cocon wordt doorgesneden, waarna de cocon uit het blad op de grond valt. Alleen enkele minerende bladwespen vertonen binnen onze fauna een soortgelijk gedrag (Ellis 2010).

Het geslacht *Tischeria* telt in Europa maar een klein aantal soorten: *T. ekebladella* (Bjerkander), *T. dodonaea* Stainton, *T. decidua* Wocke en *T. ekebladiodes* Puplesis & Diskus. De eerste drie komen in

1. De beuk waarop de mijn van *Tischeria decidua* werd aangetroffen aan de bosrand in De Kaaistoep (11 september 2010). Foto Paul van Wielink

1. The beech which hosted *Tischeria decidua* at the edge of the forest in "De Kaaistoep" (September 11th 2010).

2. Een grote blaasmijn van *Tischeria* in beukenblad met cocon (1 september 2010). Foto Paul van Wielink

2. A big blotch of *Tischeria* in leaf of beech with cocoon (September 1st 2010).

3. *Tischeria decidua* in het beukenblad, met de uitgesneden cocon (13 september 2010). Foto Paul van Wielink

3. *Tischeria decidua* in the beech leaf, with the cocoon cut out (September 13th 2010).

Nederland voor. *Tischeria dodonea* is tamelijk algemeen en *T. ekebladella* is zelfs zeer algemeen. *Tischeria ekebladoides* is kortgeleden beschreven (Puplesis & Diskus 2003) en alleen bekend van het Iberisch Schiereiland.

Doordat de mijnen van *T. ekebladella* niet alleen talrijk zijn, maar ook makkelijk herkenbaar, is de soort onderwerp geweest van gericht oecologisch onderzoek (ondermeer van Frankenhuzen & Freriks 1979, Jordan 1995, Gripenberg & Roslin 2008).

Alle vier genoemde soorten leven op eik (*Quercus*). De eerstgenoemde drie daarnaast ook op tamme kastanje (*Castanea*). Waarnemingen op tamme kastanje zijn, althans in Nederland, vele malen zeldzamer dan waarnemingen op eik.

Op een beuk (*Fagus sylvatica*) in het oostelijk deel van De Kaaistoep (bij Tilburg RD 129-395) werden op 31 augustus 2010 twee ongewone bladmineers aangetroffen. De boom staat in een op het zuiden geëxponeerde bosrand en is omgeven door zomereiken (*Quercus robur*) en ook een enkele Amerikaanse eik (*Quercus rubra*) (figuur 1). De grootste bladmineer, een blaasmijn (ongeveer 3,5 cm lang en tot 1,5 cm breed) had geen begingang, overschreed zijnerf en de hoofdnerf en was bruinachtig van kleur. In de mijn was een schijfvormige cocon aanwezig (figuur 2). De nog levende larve trok zich daarin terug als hij niet vrat en lag in de cocon in hoefijzervormige houding te rusten. Op basis van deze kenmerken werd de mineerder gedetermineerd als een *Tischeria*. Het blad met de mijn is van 31 augustus tot 6 september in een plastic doosje met vochtig doekje in de koelkast bewaard en daarna in een ruime glazen pot in de donkere en koele garage weggezet. Bij controle op 13 september bleek de larve een cirkelronde uitsnede

gemaakt te hebben in de bovenepidermis (figuur 3). Daarmee was onze eerste indruk, dat het om *T. decidua* zou gaan, met zekerheid bevestigd. De kleinere mijn bevatte een dode larve, duidelijk eveneens van een *Tischeria*, maar determinatie op soortsniveau was niet mogelijk.

Bij grondig naspeuren van de betreffende beuk op 11 september is geen nieuw *Tischeria*-materiaal aangetroffen. Wel zijn er de bladmineers aangetroffen van *Phyllonorycter maestingella* (Müller), *Stigmella hemargyrella* (Kollar) en *S. tityrella* (Stainton) en bovendien de gallen van *Hartigiola annulipes* (Hartig) en *Mikiola fagi* (Hartig) – het gewone assortiment op beuk.

Hoewel het geslacht *Fagus* tot dezelfde familie behoort als *Quercus* en *Castanea*, namelijk Fagaceae (napjesdraggers), is ons uit de bekende Europese literatuur niet één waarneming bekend van *T. decidua*, of enige andere *Tischeria*, op beuk.

In De Kaaistoep zijn de mijnen van *T. decidua*, *T. dodonea* en *T. ekebladella* frequent aangetroffen op zomereik, ook op de zomereiken rondom de betreffende beuk. Omdat de takken van beide boomsoorten door elkaar zaten, was de overstap naar de nieuwe gastheerplant ruimtelijk niet heel moeilijk. Het is nu zaak om te blijven volgen of deze overstap een eenmalige gebeurtenis is geweest, dan wel misschien het begin van een nieuwe kolonisatie (Janzen 1968).

Literatuur

- Ellis WN 2010. Bladmineerders van Europa / Leafminers of Europe - <http://www.bladmineerders.nl/>.
- Gripenberg S & Roslin T 2008. Neither the devil nor the deep blue sea: larval mortality factors fail to explain the abundance and distribution of *Tischeria ekebladella*.

- Ecological Entomology 33: 346-356.
- Janzen DH 1968. Host plants as islands in evolutionary and contemporary time. *American Naturalist* 102: 592-595.
- Jordan T 1995. Life history and parasitoid community of the oak-leaf-mining moth *Tischeria ekebladella* (Bjerkander, 1795) (Lep., Tischeriidae) in Northern Germany. *Journal of applied Entomology* 119: 447-454.
- Kuchlein JH & Alders K 2006. De Nederlandse soorten van de Tischeriidae met de introductie van *Tischeria decidua* als nieuw voor de fauna (Lepidoptera). *Tinea Nederland* 1(5-8): 41-45.
- Kuchlein JH & Kuchlein-Nijsten C 2002. *Préludes*. *Tinea, Nederland* 1: 7.
- Puplesis R & Diskus A 2003. The Nepticuloidea and Tischerioidea (Lepidoptera): a global review, with strategic regional revisions. Apollo books.
- Van Frankenhuzen A & Freriks JM 1979. *Tischeria ekebladella* (Bjerkander, 1795) (Lepidoptera, Tischeriidae). *Entomologische Berichten* 39: 83-87.

Paul van Wielink
Tobias Asserlaan 126
5056 VD Berkel-Enschot
p.van.wielink@kpnplanet.nl

Willem Ellis
Jisperveldstraat 591
1024 BD Amsterdam

Summary

Tischeria decidua mining a beech in 'De Kaaistoep' (Lepidoptera: Tischeriidae)

A single specimen of *Tischeria decidua* Wocke was found on August 31 2010 mining in beech (*Fagus sylvatica*) in 'De Kaaistoep' (Tilburg, The Netherlands). The diagnosis was confirmed when on September 13 the larvae had made a circular cut through the upper epidermis – behaviour typical of *T. decidua*. Never before a larva of *Tischeria* has been found in *Fagus*.